

Bijlagen

Bijlagen bij deel I van het rapport Bestaansonzekerheid vanuit de beleving van mensen

Etnografisch onderzoek naar bestaansonzekerheid

Vincent Walstra
Pauline van Romondt Vis
Thomas van der Molen

Inhoud

A	Veldwerkvragen.....	3
A.1	Immateriële (dimensie 1) en materiële (dimensie 2) bestaansonzekerheid	3
A.2	Leefomgeving (dimensie 3).....	3
A.3	Intergenerationaliteit (dimensie 4).....	4
B	Format veldnotities	5
B.1	Participerende observatie: datum, locatie, auteur	5
B.2	Interview: datum, geïnterviewde, auteur	5

A Veldwerkvragen

De veldwerkvragen zijn opgesteld in de voorbereidende fase van het onderzoek. Ze komen voort uit een inventarisatie van vraagstukken over bestaans(on)zekerheid uit de wetenschap, beleid, en stakeholdergesprekken. Deze vragen dienden als hulpmiddel om het veldwerk te structureren en te reflecteren op gesprekken, ervaringen en observaties in het veld. Ze zijn voorafgaand aan het veldwerk opgesteld aan de hand van de vier dimensies, maar de inzichten voortkomend uit deze vragen zijn niet te classificeren tot één van deze dimensies. In de dagelijkse praktijk lopen deze dimensies namelijk door elkaar heen.

Wanneer er in de vragen wordt gesproken over ‘mensen’ dan gaat het over de doelgroep van dit onderzoek: mensen die te maken hebben met een bepaalde vorm van bestaansonzekerheid. Hierin gebruiken we bestaansonzekerheid als een *sensitizing concept* zoals beschreven in paragraaf 1.1 in het hoofdrapport (te vinden via www.scp.nl bij deze publicatie). De veldwerkvragen zijn waar nodig herzien of aangevuld na de oriënterende veldwerkperiode waarin we veel experts uit het veld hebben gesproken (zie hoofdstuk 2).

A.1 Immateriële (dimensie 1) en materiële (dimensie 2) bestaansonzekerheid

- Hoe dragen bepaalde ervaringen in het dagelijks leven van mensen bij aan een geleefde werkelijkheid van bestaansonzekerheid, en waarom?
 - Wat betekent het om te moeten ‘overleven’ in Nederland?
- Hoe geven mensen in de context van bestaansonzekerheid vorm aan processen van zingeving en betekenisgeving?
 - Hoe zien mensen hun bestaansonzekere omstandigheden en de actoren die hierin een rol spelen?
 - Hoe voelen mensen zich over hun bestaansonzekere omstandigheden en de actoren die hierin een rol spelen?
- Van welke hulp zijn mensen afhankelijk en hoe en in relatie tot wie (familie, vrienden, overheid, maatschappelijke organisaties) kunnen zij hierin (niet) voorzien? (materieel en immaterieel)
 - Welke regelingen zijn er in deze gemeente?
 - Krijgen mensen toegang tot de regelingen die er voor hen zijn, en waarom wel of niet?
 - Voldoen de regelingen die voor mensen zijn getroffen aan hun behoeften en hoe wel of niet?
 - Waarin voelen mensen zich wel of niet ondersteund, en door wie?
 - Waar zijn mensen in hun dagelijks leven graag mee bezig, waarom, en welke rol spelen deze bezigheden in hun ervaren leefsituatie?
 - Welke rol spelen gevoelens van schuld en recht bij mensen?
- Welke rol speelt taal (zowel linguïstisch als cultureel) in het creëren en/of in stand houden van de kloof tussen systeem- en leefwereld?

A.2 Leefomgeving (dimensie 3)

- Welke activiteiten worden er in de wijk ondernomen, door wie en waarom?
 - Wie nemen (niet) deel aan deze activiteiten?
 - Wat is hun relatie tot de wijk (zowel organisatoren als de deelnemers)?

- Hoe zijn vormen van handhaving en dienstverlening aanwezig in de leefomgeving?
- Welke rolmodellen en verbeeldingen leven er in de wijk (o.a. kleding, afbeeldingen, presentatie, en verheerlijking van personen, objecten, meningen, gedrag)?
- Wat vinden mensen van de wijk, wat zien zij graag meer en waar maken zij zich zorgen over?
- Hoe ervaren mensen eigenaarschap over hun leefomgeving?
- Hoe komt het sociaal vangnet, bestaande uit de sociale basis (informele hulp) en het socialezekerheidsstelsel (formele hulp), tot uiting in de complexiteit van het dagelijks leven?
 - Welke voorzieningen zijn aan- en afwezig in de leefomgeving van mensen?
 - Welke *bottom-up* netwerken en initiatieven (formeel en informeel) van ondersteuning bestaan er in de wijk?
 - Wat is de relatie tussen de verschillende initiatieven in de wijk? Hoe sluiten ze (niet) bij elkaar aan?
- In welke mate is de fysieke leefomgeving faciliterend en/of normerend voor de mensen die er gebruik van maken?

A.3 Intergenerationaliteit (dimensie 4)

- Hoe komen uitingen van kansen, hoop of toekomstperspectief enerzijds, en kansenloosheid, wanhoop en uitzichtloosheid anderzijds, terug onder de doelgroep?
- Welke zelf-narratieven vallen er te onderscheiden onder de doelgroep?
- Hoe reageren mensen op beeldvorming over hen en hun leefomgeving van buitenaf, waaronder onze aanwezigheid als onderzoekers?
- Hoe zien mensen de toekomst van hun kinderen?
- Hoe beleven mensen hun huidige levensomstandigheden in verhouding tot de omstandigheden waarin zij zijn opgegroeid?
- Hoe positioneren mensen zichzelf ten opzichte van de rest van de samenleving?
- Welke rolmodellen en verbeeldingen leven er in de wijk? (kleding, afbeeldingen, presentatie, en verheerlijking van personen, objecten, meningen, gedrag)? (Zie ook dimensie 3, leefomgeving)

B Format veldnotities

B.1 Participerende observatie: datum, locatie, auteur

Onderzoeker(s) aanwezig	
Activiteit (plaats en/of gebeurtenis)	
Participanten (wie, verschijning, houding, interactie)	
Ruimte (zien, ruiken, horen, voelen, proeven)	
Setting (achtergrondinfo, sfeer, gevoelens)	
Samenvatting (waarnemingen)	
Reflectie (wat ging goed/minder, twijfels/ontwikkelingen, positionaliteit)	
Analyse	Onderzoeksvragen:
	Relevante waarnemingen:
	Wat wordt er niet gezegd/gedaan:
Codes (uit codelijst)	
Vervolgactie(s) (wie spreken, waarheen, wat verklaren)	

B.2 Interview: datum, geïnterviewde, auteur

Onderzoeker(s) aanwezig	
Participant(en) (wie, verschijning, houding, interactie)	
Locatie (zintuigen, reden voor keuze, betekenis voor participant)	
Setting (achtergrondinfo, sfeer, gevoelens)	
Samenvatting interview (bij opname, enkel paar zinnen)	
Reflectie (wat ging goed/minder, twijfels/ontwikkelingen, positionaliteit)	
Analyse	Onderzoeksvragen:
	Relevante waarnemingen:
	Wat wordt er niet gezegd/gedaan:
Codes (uit codelijst)	
Vervolgactie(s) (wie spreken, waarheen, wat verklaren)	